

tola upozorňuje najmä na výnimočné riešenia, prezentované na príkladoch rozmiestnenia organov v Pruskom, na oltárnom organe v Žiline a ďalších. Vyzdvihuje sa tiež originálne výtvarné riešenie našich barokových organov. Autor ďalej rozoberá postavenie hracích stolov a používanie neznejúcich píšťal, ktoré sú uložené ako falošné pozitívny práve v hracích stoloch. Druhá časť tejto kapitoly sa venuje kunsthistorickému popisu vývoja našich organov počas jednotlivých štýlových období. Tieto poznatky sa dajú veľmi dobre využiť pri identifikácii organárov, ale zároveň môžu slúžiť aj na ďalší výskum v oblasti akustického riešenia stavby historických či nových nástrojov.

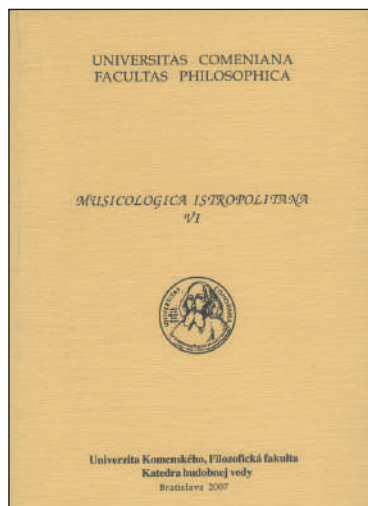
Mnohé európske krajiny majú dnes spracovanú problematiku vlastných organov, a to z pozície rôznych koncepcií zameraných nielen na dejiny, ale aj na technické či iné aspekty. Publikáciu *Dejiny organa na Slovensku od najstarších*

čas po súčasnosť môžeme z tohto hľadiska zaradiť medzi koncepcnú európsku vedeckú prácu, zohľadňujúcu princíp interdisciplinarity a zahŕňajúcu celú škálu poznatkov o našich organoch. Práca vychádza z vlastných výskumov autora a zohľadňuje, prirodzene, aj doterajšie výskumy, najmä nestorov slovenskej organológie Dr. Wurma a Dr. Gergelyiho. Podľa údajov v publikácii ide o materiál, ktorý je výsledkom výskumu z približne 60 percent spracovaného územia. Týmto sa posúva nazeranie na danú problematiku aj organologický výskum na Slovensku vôbec výrazne dopredu. Na záver treba povedať, že publikácia definuje postavenie našich organov v európskom priestore, čo dáva množstvo podnetov na ďalší výskum, ktorý na tento vedecký základ o histórii organov na našom území môže s dobrou perspektívou nadviazať.

Andrej Štafura

Musicologica Istropolitana VI. Ed. Marta Hulková

Bratislava : Univerzita Komenského, Filozofická fakulta, Katedra hudobnej vedy, 2007, 245 s. ISBN 978-80-89236-43-5

Ako každý rok, aj v roku 2007 ponúkla *Musicologica Istropolitana* – ročenka Katedry hu-

dobnej vedy Univerzity Komenského v Bratislave – zaujímavé výsledky z rozmanitých oblastí muzikológie. Úvodné štúdie v ročenke z roku 2007 už tradične patria historickým témam, ďalšie články sa venujú hudobno-matickej analýze, slovenskej i mimoeurópskej etnomuzikológii a výskumu populárnej hudby.

Eve Veselovskej sa úspešne darí zaplňať biele miesta v skúmaní stredovekých pamiatok. Tentoraz sa zamerala na hudobné pamiatky zapísané českou chorálovou notáciou. Jej príspevok má názov *Die böhmische Notation in der Slowakei im 14. und 15. Jahrhundert / Česká notácia na Slovensku v 14. a 15. storočí*. Podľa najnovších výskumov stojí česká notácia na treťom mieste v počte zachovaných notovaných materiálov z nášho územia, a dokonca vysoko prevyšuje množstvo zachovaných zlomkov s ostrihomským notačným systémom, ktorý by sa – vzhľadom na liturgické súvislosti – mal na našom území objavovať oveľa

častejšie. Výsledkom bádania sú otázky, či boli dané pamiatky notované na objednávku v českých dielňach, alebo či na Slovensku pôsobili českí, prípadne v Čechách vyškolení notári.

Len nedávno sa Andrejovi Šubovi podarilo objaviť pomerne rozsiahlu hudobnú zbierku z obdobia klasicizmu v Liptovskom Hrádku. Je spojená s pôsobením niekoľkých hudbymilovných pedagógov tamojšej lesníckej školy, ktorí sa stali významnými šíriteľmi hudobnej kultúry a viedli k nej aj svojich zverencov. Zatiaľ ide najmenej o 83 muzikáľi, ktoré autor objavil v spolupráci s miestnym farárom. Zbierku tvoria diela prevažne viedenských (Mozart, Joseph a Michael Haydnovci, Dittersdorf, Vaňhal...) a českých (Brixl, Koželuh...) autorov, ale aj talianskych, nemeckých, maďarských a domácich majstrov, okrem iných napríklad niekoľko skladieb Antona Zimmermanna. Do hudobnej zbierky prispeli aj skladateľsky činní pedagógovia školy a jej odchovanci. Zbierka hudobní je momentálne uložená na farskom úrade v Liptovskom Hrádku a je skatalogizovaná pre potreby RISM (Serie A/II. Šuba v štúdiu *Das Musikleben in Liptovský Hrádek (Hradek) Ende des 18. und Anfang des 19. Jahrhunderts / Hudobný život v Liptovskom Hrádku na konci 18. a začiatkom 19. storočia* referuje o doteraz neznámej kapitole z dejín hudobnej kultúry na Slovensku v období klasicizmu.

Lubomír Chalupka v článku *Die Zelle als Model und Impuls – zur Genese der Entwicklung des slowakischen Komponisten Ilja Zeljenka in den 70er Jahren des 20. Jahrhunderts / Bunka ako model a impulz – ku genéze vývoja slovenského skladateľa Ilju Zeljenku v 70. rokoch 20. storočia* vzdáva hold tejto vedúcej osobnosti slovenskej hudobnej avantgardy. Chalupka analyzuje Zeljenkove diela a identifikuje štvortónovú bunku a prácu s ňou, ktorú prvýkrát Zeljenka konzekventne využíva v *Elégii pre sláčikové nástroje a sólové husle* z roku 1976. Autor príspevku sleduje jej genézu až ku skladateľovým raným dielam a postupné dozrievanie a spresňovanie tejto mikroštruktúry a techniky práce s ňou v 60-tych rokoch. Vďaka svojmu osobitému kompozičnému prístupu a racionálne koncipovanej melogenéze prispel Zeljenka originálnym spôsobom do kontextu vývoja európskej hudby 20. storočia.

V príspevku *The Classification of Melodies with Finite Algebraic Fourier Transformation – Possibilities and Limitations / Konečná algebraická Fourierova transformácia – možnosti a obmedzenia* poukazuje Marek Žabka na konkrétnych príkladoch na výhody i nevýhody danej metódy pri triedení melódií. Využitie tejto metódy, známej pod skratkou FAFT, v muzikológii je pomerne široké (napríklad v hudobnej akustike) a inšpirovali sa ňou aj Luba Ballová, Igor Ballo a Rudolf Chmúrny v 70-tych a 80-tych rokoch minulého storočia, keď ju aplikovali na triedenie starej tanečnej hudby. Žabka v úvode štúdie užitočne vysvetľuje základné matematické pojmy spojené s touto metódou a v ďalšej časti ju aplikuje na triedenie melódií. Melódie sú modelované pomocou konečných číselných vektorov a korpusy melódií sú podmnožinami číselných vektorových priestorov. Obmedzenie tejto metódy spočíva v tom, že s nárastom dimenzie použitých vektorových priestorov, ktorá približne zodpovedá nárastu dĺžky triedených melódií, narastá i dimenzia tried ekvivalencie. To môže spôsobiť, že aj nepodobné melódie môžu byť umiestnené v rovnakej triede.

Štúdia slovenského muzikológa z oblasti mimoeurópskej etnomuzikológie je z pochopteľných dôvodov raritou, preto je príspevok Moniky Dornej *The Concept and Evolution of the Tone System in Indian Classical Music / Koncept a vývin tónovej sústavy v indickej klasickej hudbe* jedinečným a veľmi prínosným počínom. Autorka posledné roky strávila štúdiom tejto jedinečnej hudobnej kultúry priamo v Indii a tak podáva túto nám vzdialenú problematiku zasvätené a zároveň prístupne európskemu čitateľovi. Indická hudba používa 7 základných tónov, s ktorými sú spojené rôzne mimohudobné asociácie týkajúce sa božstiev, farieb, čakier či afektov. Podobne ako európska hudba aj indická používa odvodené tóny a oktávu delí na 12 poltónov. Okrem toho narába ešte s mikrintervalmi, nazývanými šruti.

Kritickú rekapituláciu doterajšieho etnomuzikologického bádania ponúka štúdia Hany Urbancovej *Research on Folksong Tradition in Slovakia: Contexts and Results / Výskum ľudovej piesňovej tradície na Slovensku: kontexty a výsledky*. Upozorňuje na dva základné prístupy v skúmaní ľudovej piesne: muzikologic-

ký s dôrazom na hudobný text a etnologický s dôrazom na kontext. Autorka v stručnosti sumarizuje poznatky, ku ktorým aplikácia týchto modelov skúmania v jednotlivých obdobiach dospela. V závere je pripojená užitočná výberová bibliografia najdôležitejších prác z oblasti etnomuzikológie v chronologickom poradí.

Jedným z dôležitých aspektov skúmania tradičnej hudby etnických menšín je komparácia s hudobnou tradíciou okolitého väčšinového etnika. V štúdiu pod názvom *Interethnic Relations of Hungarian Wedding Tunes in the Nitra Region – Slovak-Hungarian Context / K interetnickým súvislostiam svadobných nápevov maďarského etnika v okolí Nitry – slovensko-maďarský kontext* sa Andrea Hriagyelová-Pelle zameriava na pomerne úzky okruh piesňového repertoára. Autorka rozdeľuje piesne podľa geografického rozšírenia konkrétnych melodických typov, pričom vytvára štyri skupiny nápevov: a) nápevy, ktorých priame varianty sa nenašli v slovenskom materiáli; b) melódie, ktoré majú väčšie rozšírenie v maďarskom a menšie v slovenskom repertoári; c) melódie, ktoré sú rovnako zastúpené u oboch etník a majú širšie európske súvislosti; d) melódie, ktorých maďarské varianty sa takmer výlučne vyskytujú v nitrianskom regióne. Poslednú skupinu zastupuje najväčší počet piesní (589). Z tejto skupiny autorka vyčleňuje a detailne analyzuje 7 melodických typov.

V príspevku *The Periodization of Slovak Pop Music and Jazz / Periodizácia dejín slovenskej populárnej hudby* upozorňuje Yvetta Kajanová na potrebu vytvorenia periodizácie dejín slovenskej populárnej hudby pre potreby ďalšieho výskumu v jednotlivých etapách

a jeho vyústenia do syntetických dejín. Navrhované riešenie zohľadňuje vnútorný vývoj jednotlivých žánrov populárnej hudby ako je jazz, rock, folk, šansón, kabaret, elektronická tanečná hudba, kultúrno-politický vývoj a vývoj organizácie a riadenia hudobného života. Zároveň načrtáva základné historické obdobia, významné pre celkový charakter slovenskej populárnej hudby, ktoré zachytávajú vývojové zmeny prebiehajúce v jednotlivých periódach. Vychádza z existencie hlavného prúdu populárnej hudby, do ktorého sa včleňujú jednotlivé žánre.

Autorky záverečného príspevku *Slovak Scene of World Music / World music na slovenskej scéne* Yvetta Kajanová a Ľubica Záborská podávajú zaujímavý obraz o tomto žánri. V úvode sa snažia zhrnúť problematiku chápanie samotného pojmu world music v zahraničnej i domácej literatúre. Podávajú stručne aj vývoj tej časti nonartificialnej hudby, ktorá sa stáva základom pre súčasnú scénu world music na Slovensku. Druhú časť práce tvorí stručný prehľad najdôležitejších interpretov a hudobných projektov z oblasti tohto žánru (napríklad *PaCoRa Trio, SpaceBoys, Hrdza, Banda, Pressburger Klezmer Band, Remedios, Mango Molas* a i.). Autorky porovnávajú jednotlivé zložky a východiskové materiály, kde sa jednotlivé nonartificialné štýly pomocou transformácie navzájom ovplyvňujú.

Musicologica Istropolitana je vďaka prispievateľom i zastrešujúcej inštitúcii a v neposlednom rade vďaka editorke dôstojným reprezentantom slovenskej muzikológie v kruhu zahraničnej odbornej verejnosti.

Anna Kňazíková

Musicologica Istropolitana VII. Ed. Marta Hulková

Bratislava : Univerzita Komenského, Filozofická fakulta, Katedra hudobnej vedy, 2008, 197 s. ISBN 978-80-89236-60-2

Ďalší zväzok zborníka *Musicologica Istropolitana* nadväzuje na tradíciu v prezentácii výsledkov rôznych hudobnovedných odborov. Okrem interných a externých pedagógov ka-

tedry poskytuje priestor aj študentom doktorského štúdia.

Úvodný príspevok Jany Kalinayovej-Bartovej s názvom *Problémy hudobnej iko-*